

בית מדרש גבוה ללכהנים

ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק שיבנה בב"א

גליון תקופתי היו"ל ע"י בית מדרש גבוה לכהנים' לחיזוק לימוד הלכות עבודת ביהמ"ק / גליון 44 / חודש שבט

במעלת המשתדלים בעת חצות להצר ולדאוג על החורבן

אמרו שם (דף כב א) ואפילו בזמנא דמאריהון דדינא קימין למידן עלמא, לא דיינין עליה דינא, בגין דהא איתרשים ברשימו דמלכא, דאשתמודעא דאיהו מהיכלא דמלכא, ובגין דא לא דיינין עליה דינא. ע"כ. והרב ראשית חכמה (דף קעה) כתב, דזוכה דנהפך מדת הדין למדת הרחמים ומחושך לאור.

ובשער הכוונות (דרושי הלילה דרוש ד') איתא: וצריך להזדרז בכל יכולתו לקום בחצות לילה ממש. ובתיקונים (תקון ע') מובא, דאדם בחטאו גורם גלות לקודשא בריך הוא ושכינתיה ממקום למקום, ועל ידי שנודד שינה מעיניו מחזירן למקומו, כמו שאומרים ממקומו הוא יפן ברחמיו לעמו, ודוד המלך ע"ה אמר אם אתן שינת לעיני לעפעפי תנומה, עד אמצא מקום לה'. וכתב בראשית חכמה (דף קעו) כי דוד המלך ע"ה על ידי שנודד שינה מעיניו החזיר להקדוש ברוך הוא למקומו, וממנו ילמוד כל יחיד ויחיד, שמאחר שבחטאו גורם גלות להקדוש ברוך הוא ושכינתיה, ראוי שישוב בתשובה, וינדד שינה מעיניו כדי להחזירם למקומן. וכף החיים פלאגי סימן ג' אות י, ובספר תוכחת חיים].

ובתשובה לרבינו האי גאון בשו"ת הגאונים (כ"י סימן סז, והובא בפתח עינים ברכות פ"א) כתב, ואנן חזי לן פירוש ג' שאגות אלו בג' משמרות וכו', והן שעות של תחנונים ויש לו לדאוג על חורבן הבית, משל לתלמיד היושב לפני רבו ורואה לרבו מצר, הוא מצר עמו, ומשחרב הבית אין שחוק לפניו לכך אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה,

ובגמ' תמיד
תני רבי חייא
כל העוסק

המשך בעמ'
הבא ←

לתגובות הערות והארות בכל נושאי הגליון
ולקבלת הגליון במייל ניתן לפנות לטל'
0504166339 או במייל
K0504166339@gmail.com
לשותפות ותרומות ניתן לתרום במכשירי
נדירים עבור בית מדרש גבוה לכהנים' ביתר

הנה בזוה"ק (פר' ויגש) האריכו בשבח המגיע למי שהוא ער ברגע חצות, ותיכף ומיד מתגבר כארי לקום משנתו. ע"ש. ועוד אמרו בזוה"ק (פר' לך לך דף עז): כרוזא קרי בחיל ווי לאינן דניימי ושינתא בחוריהון, ולא ידעי ולא מסתכלי איך יקומו בדינא, דחושבן אתפקד כד איסתאב גופא, ונשמתא שטיא על אנפי דאוריא דטיהרא וסלקא ונחתא, ותרעין לא מתפתחן, מתגלגלן כאבנין בגו קוספיתא ווי לון מאן יתבע לון דלא יקומו בעדונא דא בגו דוכתי דענוגי דצדיקייא. ועוד אמרו בזוה"ק (פר' ויחי דף רמג) דמי שקם בחצות לילה לעסוק בתורה הוא כופה לסטרא אחרא וכפית ליה לחמור, בגיני כך יששכר דאשתדלותיה באורייתא כפית ליה לחמור, ונחית ליה מההוא גרם המעלות. ע"ש. וכתב הרב ראשית חכמה (דף קעה) דכיון שהוא כופה לסטרא אחרא עונותיו מתכפרין, בזה יבוא שאין לו בלבול מחשבות, לא בעת עוסקו בתורה, ולא בעת שמתפלל.

ועוד מובא בזוה"ק (פר' ויקהל) על רבי אלעזר ורבי יוסי שישבו לילה אחת ועסקו בתורה לפני חצות הלילה, ושמעו קריאת התרנגול, בירכו רבי אלעזר ור' יוסי ברכת הנותן לשכוי בינה. בכה רבי אלעזר ואמר: בא וראה, עד עתה הקדוש ברוך הוא זעזע שלוש מאות ותשעים רקיעים והכה בהם, והוריד שתי דמעות לתוך ים הגדול, ונזכר בבניו מתוך בכיה, ומזדעזעים שנים עשר אלף עולמות ובוכים, ואז מתעוררת שלהבת אחת מצד צפון וכו'. ובשעה ההיא נחלק הלילה, והשלהבת הולכת ומכה בכנפי התרנגול והוא קורא, ואז נכנס הקדוש ברוך הוא לגן עדן. ופסוק מפורש הוא (תהלים קיט, סב) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך.

ובזוה"ק (פר' אחרי) אמרו דעלמא מתקיימא בגינהון דקמין בחצות לילה לאשתדלא בפולחנא דקודשא בריך הוא, ושלטין על כל גזרין קשין דלעילא ותתא. ועוד

בתורה בלילה שכינה כנגדו, שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורות. ומכל מקום חייבים כל בית ישראל לשחר בלילות ובאשמורת ולהרבות בתחנונים על חורבן הבית וחובה על תלמיד חכם לעסוק בתורה, ובענין הקרבנות, דכתיב הנה ברכו את ה', מאי בלילות אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהם כאילו עוסקין בעבודה, וכתיב לעולם זאת על ישראל. ורבי יוחנן אמר אלו תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה בלילה מעלה עליו הכתוב כאילו נבנה בית המקדש בימיהם. ע"כ. ורבינו יונה בריש ספר היראה כתב, וישער בדעתו דאם ח"ו היתה נופלת דליקה בחצרו בחצות לילה, או סמוך לו, כמה היה מזדרז לקום ממתנו. [והובא בכף החיים פלאגין].

ובספר הברית כתב, שיש לרדוף אחר מרגליות טובות ואבני חפץ המאירים ככוכבים לעולם ועד בסגולתם, והם קימת חצות לילה, להתאבל על גלות השכינה ולהשתתף בצערה וצעד הקדוש ברוך הוא, אשר כארי ישאג על נוהו, ואידכר לן לישראל בניו, ויבכה על חרבן בית המקדש ועל הר ציון ששמש, על עם ה' ועל בית ישראל כי נפלו, ואפס עצור ועזוב, אשר בעונותינו הרבים יצאו מה שיצאו ממספר השנים, ועדיין בן דוד לא בא, ועדיין לא שבנו לארצנו, ואחר כך יתגבר באור תורה עד נכון היום, אך אם חושיו וכוחותיו הגופניים חלשים בטבעם, אזי יותר מצוה שישן אחר כך, ולא ישחית חוש הראות שלו ולא יחליש כוחו, אשר בהם יעבוד את ה' כל ימי חייו, ע"ש שהאריך והביא בידו מעשה רב בענין זה בצדיק אחד שהיה נוהג לקום תמיד בחצי הלילה. ע"ש. [שם].

וכן כתב במעשה רב להגר"א (סימן א') שיש לקום בחצות ולעשות תיקון חצות. ובספר אבני זכרון (ערך חצות) הביא בשם דבר השדה (אות סב) שכתב, ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה (משלי לא, טו) בפסוק זה מרומז שקימת חצות היא גם כן סגולה לפרנסה. ובספר קב הישר (פרק צו) מביא בשם האר"י ז"ל שכתב על מורנו הרב אברהם הלוי, שבכל חצות לילה היה קם וסובב כל הרחובות של היהודים בצפת, ונתן קולו בקול מר ואמר: אחינו בית ישראל, הלא ידוע לכם שהשכינה, בעונותינו הרבים, בגלות, ובית מקדשנו היה לשריפת אש, וישראל הם בגלות המר, וסובלים יסורים וענויים קשים ומרים, ונהרגו כמה חסידים וחסידות, בחורים ובתולות, זקנים עם נערים בארבע מיתות בית דין, ונתלן ונדונין במיתות קשות ומשונות, ואתם שוכבין על מטותיכם בהשקט ובטח, קומו ונצעק אל ה' אלוקינו שהוא מלך רחום וחנון, אולי ישמע אל קול תפלתנו וירחם על עמו שארית פליטת ישראל. והיה החסיד צועק ולא נתן מנוחה לכל בני העיר, והיו קמים כולם בשעה חדא לבתי מדרשות, והיו אומרים תיקון חצות. [והאר"י ז"ל היה מפליג בחסידותו, ואמר על החסיד רבי אברהם הלוי ז"ל, שהיה לגול של ירמיהו הנביא וכו' וזכה גם לגילוי אליהו כנודע]. ומהחסיד הנז' יראה כל אדם לעשות כן, לקום בחצות הלילה או קודם אור הבוקר ולהתאבל על חרבן בית המקדש ועל הריגת הקדושים, ואחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשם שמים. ולא יעשה זאת שיתפאר בפני הבריות כדי שישבחו אותו הבריות, שלא די שהוא לא מקבל שכר ע"ז אלא מקבל עונש גדול.

והגאון רבי אליהו ישראל בכסא אליהו (סימן א') כתב, יתגבר כארי לעמוד בבוקר וכו', לאו דוקא בבוקר, אלא גם יתגבר כארי לקום בחצות לילה לעסוק בתורה, כדאינתא בזוה"ק בכמה דוכתי, שיש לחבר יום ולילה בתורה, ומי לנו גדול מאדונינו דוד המלך שהיה זהיר וזריז בקימת חצות לילה, ואמרו בגמ' (תמיד לב ב) העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו, וסימנא בידן שכל שיש עמו שכינה אין חטא בא על ידו. ועוד אמרו רז"ל בפ"ב דחגיגה (יב ב) אמר ר"ל כל העוסק בתורה בלילה הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום. ע"כ. ומרן החיד"א בברכי יוסף (סק"ב) כתב, שקימת חצות עוזרת להכניע את היצר, וזה שאמרו חז"ל הבא להורגך השכם להורגו. וראה עוד בספרו פתח עינים (ברכות ג ב).

והגאון רבי אברהם ענתבי בספרו חכמה ומוסר (דרך אמת ואמונה פ"א) כתב: "גם בימות החול רבים מהק"ק היו קמים אחר חצות ובאים לבית הכנסת ללמוד עד הבוקר, ומתקבצים חברות חברות, וכל חברה לומדת מה שלבה חפץ עד עלות השחר, ומחברים לילה ויום בתלמוד תורה, ועל אלו נאמר העומדים בבית ה' בלילות, וחוט של חסד משוך עליהם כל היום. ואני אניגד מה שראיתי בימי חרפי שהעיר ה' את רוחו לאחד דאתי ממשפחת בית דוד, חכם ידידיה בן דין, שאזר כגבר חלציו והיה קם קודם חצות לילה, והיה לוקח עמו משמשי בית הכנסת והולך ודופק על דלתי פתחי בני ישראל לקום לבוא לבית הכנסת אחר חצות לילה, ויהי ה' עמו שתיכף היו קמים ממתנם ולא היה שום אחד מחזיר את פניו ריקם, והולכים לבית הכנסת ויתאספו חברות חברות, חברה אחת תלמידי חכמים בחורים לומדים גמ' ותוס', ואני הקטן הייתי מחברה זו, ויש חברה שלומדים בזוה"ק, ויש חברה לומדים בספרי מוסר כמו ראשית חכמה וספר כד הקמח וכיוצא, באופן דכל בי עשרה שכינה שריא וכו'. ומעידיני עלי שכל זמן שהיה מנהג הזה בידם, לא היה להם כל אותם השנים שום עצבות ושום דאגה, ולא קרה שום נזק לשום אחד מבני ישראל, ולא נשמע שוד ושבר, והיה שובע בעולם, והכל בזול, אין כסף נחשב, ובמעט ריוח שהרויחו היה מספיק להם, אכול ושבוע והותר, ואין דאגה בלב איש. וכמה זקנים מופלגים היו בדור ההוא, ככוחם בצעירותם כך כוחם בזקנותם, ולא היו מתים קודם זמנם. ומלבד זה היה מנהגם שכל יום ויום אחר התפלה, קובעים מקום ללמוד, ויושב חכם ודורש להם כשיעור שעה ויותר, ואחר כך יוצאים מבית הכנסת לביתם בשלום וכו', ועל אותו הדור נאמר שומר מצוה לא ידע דבר רע". עכ"ל.

תקציר מהלכות עבודת ביהמ"ק שנלמדו בבית מדרשנו

בהמה שנוצרה ע"י ספר היצירה אי ראויה להקרבה

וחמור יחדיו, ובש"ס חולין (עד ב) אמרו לגבי בן פקועה, לא הילכו בו אלא על עסקי אכילה בלבד למעוטי רובעו וחורש בו, ופירש"י לא הילכו חכמים בשליל בהיתר זה דלא משוי ליה בהמה, אלא על עסקי אכילה לאכלו בלא שחיטה ולאכול חלבו וגידו, למעוטי רובע וחורש בו בכלאים בשור וחמור דודאי לוקה עיין שם. אולם בפירוש רבינו גרשום כתב איכא, דהך דלא הילכו בו על רבי מאיר קאי, לומר דלא מחייב רבי מאיר בן פקועה אלא לענין שחיטה, למעוטי רובעו וחורש בו "כלומר דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים, ואינו חושב בהמה לענין הרבעה, וחורש בו דאינו חייב משום כלאים דחרישה דאינו חשיב בהמה, דמנלן דמחייב אכלאים, דחרישה דכתיב לא תחרוש בשור וחמור יחדיו, ובן פקועה אינו חשוב שור דדמי כבישרא בעלמא" עיין שם. ולפ"ז גם בהמה שנוצרה ע"י ספר יצירה דהוי כבשרא בעלמא דהא לא טעין שחיטה וכשל"ה הנ"ל, ממילא ליכא ביה משום רובע ומשום חורש בשור וחמור. ואף לרש"י דמפרש שבבן פקועה חייב ברובעו וחורש בו, מ"מ אפשר דבהמה שנוצרה ע"י ספר יצירה מודה דגרע טפי ואינו חייב על רביעה וחרישה בכלאים, דהתורה לא דיברה מבריה שנוצרה שלא כדרכה וכנ"ל. ועיין בבא קמא (נד ב) אחד שור ואחד כל בהמה לנפילת הבור ולהפרשת הר סיני, ולתשלומי כפל, ולהשבת אבדה, לפריקה, לחסימה, לכלאים, ולשבת, וכן חיה ועוף כיוצא בהן, וא"כ למה נאמר שור או חמור אלא דבר הכתוב בהווה עיין שם, ברם כל אלו נבראו כדרכן, אבל בהמה שנבראה ע"י ספר יצירה נראה שאינם בכלל דינים אלו וכנ"ל. ונראה דבהמה כזו אינה נלקחת במעות מעשר שני, וכמש"כ הרמב"ם (פ"ז ממע"ש ה"ג) אין נלקח בכסף מעשר אלא מאכל אדם שגידוליו מן הארץ או גידולי גידוליו מן הארץ כגון הפרט המפורש בתורה בבקר ובצאן וביין ובשכר עיין שם, והרי בהמה זו אינה גידוליו מן הארץ.

ובספר פרדס יוסף (פרשת וישב) כתב שמבואר באבות שאילו של אברהם נולד בין השמשות, א"כ שמעינן שאף בהמה שנוצרה בלא לידה כשורה להקרבה.

אמנם החשוקי חמד (מסכת סנהדרין דף סה:;) דחה זאת לפי מה שהבאנו לעיל בשם הסדרי טהרות, שמה שהשי"ת ברא, הוה כאילו נולד, והוא הדין כאשר אדם השלם בלא חטא יברא אדם, יהיה אדם השלם בלא פגם, וא"כ אין ראייה מאילו של אברהם, שהרי הקדוש ברוך הוא בראו, והרי הקדוש ברוך הוא גם ברא את האדם, ודינו כמו האדם הנולד.

ראשית יש לציין שבהמה כזו אינה צריכה שחיטה וכפי שכתב השל"ה (פרשת וישב) שיוסף בא לאביו ואמר לו שהאחים אוכלים אבר מן החי, ובאמת זה היה בהמה שנבראה על פי ספר יצירה, שבודאי זה הנברא על פי השמות ולא מצד התולדה אין צריך שחיטה, וניתר לאוכלו בעודו חי, וכך עשו השבטים. ויוסף לא ידע והיה סבור שהוא הנולד מאב ואם, הביא דבה זו אל אביו שהם אוכלים אבר מן החי.

וכן בספר ויקן יוסף (אות י סימן ב מערכת יצירה) דן האם יוכל אדם לפדות בכור בהמה בשה שנברא על ידי ספר יצירה, למ"ד שאפשר לפדות בשה בן פקועה, וכתב להביא ראיה מהא דאמרו בירושלמי (פאה פ"א ה"א) שלא מצאו פרה אדומה ושקלוה זהב כנגד משקלה, ולמה לא בראו חכמים פרה אדומה, ותירץ שכיון שצריך שחיטה לשמה, ובהמה כזאת לא שייך שחיטה, ועוד שצריך שתהיה בת שתים או בת שלש וארבע, ואם נוצרה כעת, אף שהיא נראית גדולה כבת שלש, מ"מ אין לה דין אלא כבת שנתה.

ולענין אי בהמה כזו ראוי להקרבה הנה בספר דברי חלומות (לר' צדוק הכהן מלובלין אות ו) דן אם בהמה זו היתה ראויה להקרבה בזמן שבית המקדש היה קיים וכתב דכך היה נראה לי בחלום בפשיטות דחזי להקרבה ואם היה כן יש מקום קצת בזמן שבית המקדש קיים מיהת דאפשר להקריבו לאסור ההחזרה לעפרו משום בל תשחית כיון דחזי לאיזה דבר וכמו שהיה פשוט בעיני בחלומי אלא דאם כן גם הטלת מום יאסר רק יקריבוהו.

ואח"כ כתב: אבל האמת נראה לי עתה פשוט שזה מכלל הדברים בטלים שאי אפשר לחלום בלעדם דודאי פסול להקרבה דכתיב (ויקרא כ"ב, כ"ז) כי יוולד וכי היכי דמעטינן מזה יוצא דופן הוא הדין וכל שכן זה דלא נולד מבטן אם כלל וכל שכן לפי מה שכתב בשל"ה פרשת וישב דאין צריך שחיטה ועיין שם גם כן דאין בו איסור חלב ודם עיין שם ועל כרחק דאין קרב על גבי המזבח.

ובשו"ת להורות נתן חלק ז סימן יא נמי דן בזה וכתב: והנה לגבי קרבן נראה דבהמה שנוצרה ע"י ספר יצירה פסולה להקרבה, דהא בחולין (לא ב) אמרו שור או כשב כי יולד פרט ליוצא דופן דפסול לקרבן עיין שם, ועיין רש"י חולין (עד ב) דבן פקועה פסול לפסח דקי"ל בקדשים כי יולד פרט ליוצא דופן עיין שם, וא"כ מכל שכן כשנוצרה ע"י ספר יצירה דליכא בה לידה כלל דודאי פסול. ויש לעיין בבהמה זו אם רבעה אם חייב עליה, וכן אם יש בה איסור דחורש בשור

מכתב שכתבו מרן החפץ חיים זיע"א להפיצו בקרב הכהנים

R A B I N
ISRAEL MEIER KAGAN
RADUN, z. Wileńska
(Poland).

כהן יום קודש תרפ"ז

ישראל מאיר הכהן
כה"ס
"חפץ חיים" ומשנה ברורה
ראדין, סלך ווילנא

הנה כלל ישראל מאמינים בביאת המשיח, ושיבוא אליהו הנביא לבשרנו מקודם על ביאתו, ובכל תפלה ותפלה אנו מתפללים לד' שישלח לנו משיח צדקנו ושיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו. ותכלית הנרצה מבנין ביהמ"ק הוא שיתגלה לנו כבוד ד' כמו שהיה במקדש מלפנים, ושנקריב קרבנות כמו שכתוב בתורה.

והנה זה ידוע שעבודת הקרבנות צריכה כהנים, וזר פסול לעבודה אפילו אם הוא גדול בתורה כאחד הנביאים. וא"כ, אחי ורעי, לפי דברינו אלה לו יהא שאפילו אם יבא אליהו הנביא וגם משיח צדקנו בימינו, הלא יהיה צריך לנו להתחיל תיכף בעניני הקרבנות ושאר עבודות שבמקדש, ולזה הלא נחוצים לנו כהנים שידעו דיני הקרבנות, ובלא כהנים אין לנו תועלת בבנין המקדש.

ולבסוף אין מצוי לנו לעת עתה אף כהן אחד שידע דיני הקרבנות כראוי, כמה מהבושה והכלימה נשיג אז, ואנה נוליד את חרפתנו, שאז יודע שכל תפילותינו ובקשתינו לביאתו היו רק מהשפה ולחוץ ולא באמת ובתמים ובלב שלום, כי לו חפצנו באמת שיבוא הלא היה לנו להיות מוכנים לזה, ואמנם אין הדבר כן.

וכבר מצינו ג"כ בגלות בכל קודם בנין בית שני, שהיתה נבואה מאת ד' ביד חגי הנביא שישאל את הכהנים תורת הקודש והמקדש, וברור לי שלו היה לנו נביא בזמן הזה בודאי גם לו היתה נבואה מד' שישאל את הכהנים תורה ולזרזם על זה.

על כן, אחי ורעי, עלינו להכין את עצמנו בכל מאי דאפשר בידיעת הקודש והמקדש, ובפרט הכהנים והלוויים עליהם המצוה והחובה הזאת ביתר שאת, שהם הם יהיו הנתבעים הראשונים מדוע לא הכינו את עצמם לעבודת הקרבנות.

וגם הישראלים הת"ח צריכים לדעת דיני הקרבנות כדי שיהיה לכהנים ממי לשאול דיני הקודש והמקדש, כמו שהיו מלפנים אצל הסנהדרין יושבי לשכת הגזית. וגם כשיבא אליהו הנביא ימצא הרבה כהנים בתוך הישראלים שנתערבו במשך הגלות המר הזה.

היוצא מדברינו, החובה עלינו להכין את עצמנו בלימוד דיני הקודש והמקדש ועניני הקרבנות, כדי שנוכל להתראות לפני משיח צדקנו ולא נבוש ממנו, ואז נוכל באמת לתבוע מהקב"ה שישלח לנו משיח צדקנו, כי כבר אנו מוכנים לביאתו, ואז בודאי ישלח לנו את אליהו הנביא ומשיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

ישראל מאיר הכהן

מח"ס חפץ חיים ומשנה ברורה

אדר ב' תרפ"ז

[אגרות ומאמרים ו', הובא בראש ספר עבודת הקרבנות]

'בית מדרש גבוה לכהנים' שם לו למטרה לקיים את רצון אדיר חפצו של מרנא הח"ח זיע"א ולהושיב ישיבה בה יעסקו בלימוד סדר קדשים אליבא דהלכתא כהכנה רבתי לגאולה הקרובה, בא כעת וטול חלק ושותפות בלימוד נשגב זה בטל 0504166339, או דרך נדרים עבור 'בית מדרש גבוה לכהנים', וכן דרך הטלפון במס' 037630585 שלוחה 3763.